

Vilniaus universitetas
Medicinos fakultetas

A decorative graphic consisting of four triangles: a solid black triangle pointing up at the top center, a solid grey triangle pointing down at the top right, a solid grey triangle pointing left at the middle left, and a solid grey triangle pointing right at the middle right.

**STUDENTŲ
MOKSLINĖS VEIKLOS
LXXV
KONFERENCIJA**

Vilnius, 2023 m. gegužės 15–19 d.
PRANEŠIMŲ TEZĖS

*Leidinį sudarė VU MF Mokslo specialistė
dr. Simona KILDIENĖ*

Mokslo komitetas:

Prof. dr. (HP) Janina Tutkuvienė
Doc. dr. Agnė Kirkliauskienė
Prof. dr. Vaiva Hendrixson
Doc. dr. Jurgita Stasiūnienė
Prof. dr. Nomedas Rima Valevičienė
Prof. dr. Eglė Preikšaitienė
Dr. Diana Bužinskienė
Prof. dr. (HP) Saulius Vosylius
Doc. dr. Saulius Galgauskas
Prof. dr. Eugenijus Lesinskas
Doc. dr. Valdemaras Jotautas
Prof. habil. dr. (HP) Gintautas Brimas

Dr. Ieva Stundienė
Prof. dr. Marius Miglinas
Doc. dr. Birutė Zablockienė
Inga Kisielienė
Prof. dr. Violeta Kvedarienė
Dr. Žymantas Jagelavičius
Prof. dr. (HP) Edvardas Danila
Doc. dr. Kristina Ryliškienė
Dr. Gunaras Terbetas
Prof. dr. Alvydas Navickas
Doc. dr. Rima Viliūnienė
Prof. dr. Sigita Lesinskienė

Doc. dr. Sigitas Ryliškis
Doc. dr. Vytautas Tutkus
Dr. Danutė Povilėnaitė
Doc. dr. Sigita Burokienė
Dr. Agnė Abraitienė
Prof. dr. Pranas Šerpytis
Prof. dr. Robertas Stasys Samalavičius
Prof. dr. Vilma Brukienė
Dr. Agnė Jakavonytė-Akstinienė
Doc. dr. Marija Jakubauskienė

Organizacinis komitetas:

Martyna Sveikataitė
Rafal Sinkevič
Gintarė Zarembaitė
Alicija Krasavceva
Karina Mickevičiūtė
Jogailė Gudaitė
Emilis Gegeckas
Auksė Ramaškevičiūtė
Tautvydas Petkus
Kristina Marcinkevičiūtė
Melita Virpšaitė

Gabrielė Lissauskaitė
Rosita Reivytytė
Kamilė Čeponytė
Šarūnas Raudonis
Monika Rimdeikaitė
Inga Česnavičiūtė
Tadas Abartis
Rūta Bleifertaitė
Kristijonas Puteikis
Saulius Ročka
Paulius Montvila

Agnė Timofejevaitė
Augustė Lapinskaitė
Emilis Šostak
Gratas Šepetyš
Gediminas Gumbis
Erika Ališauskienė
Indrė Urbaitė
Miglė Vilniškytė
Urtė Smailytė
Gabriela Šimkonytė
Julija Bitautaitė

ISSN 2783-7831 (skaitmeninis PDF)

© Tezių autoriai, 2023

© Vilniaus universitetas, 2023

BEŽDŽIONIŲ RAUPŲ PANDEMIJA – GALIMA GRĖSMĖ? LITERATŪROS APŽVALGA

Darbo autorė. Akvilė MAŽUIKAITĖ (IV kursas, Medicina).

Darbo vadovė. Doc. dr. Agnė KIRKLIAUSKIENĖ, VU MF Biomedicinos mokslų institutas, Fiziologijos, biochemijos, mikrobiologijos ir laboratorinės medicinos katedra.

Darbo tikslas. Apžvelgti naujausią mokslinę literatūrą apie beždžionių raupų virusą, jų paplitimą, infekcijos protrūkį pasaulyje nuo 2022 metų, infekcijos plitimo kelią, simptomus bei prevenciją, atkreipiant dėmesį į tam tikras visuomenės grupes.

Darbo metodika. 2023 metų balandžio mėnesį buvo atlikta literatūros paieška naudojantis „PubMed“ medicinos duomenų baze. Paieškai naudoti reikšminių žodžių deriniai: „monkeypox“, „mpox“ ir „outbreak“. Mokslinės literatūros paieškos metu buvo išanalizuota 14 straipsnių, atitikusių paieškos kriterijus. Atmetimo kriterijai buvo senesnės nei 5 metų, nepilno teksto, mokamos ir ne anglų kalba parašytos publikacijos. Išanalizuota beždžionių raupų atvejų statistika pasaulyje, naudojantis JAV ligų kontrolės ir prevencijos centro pateiktais duomenimis.

Rezultatai. Beždžionių raupai – tai zoonozė, kurią sukelia beždžionių raupų virusas, priklausantis Poxviridae šeimos Orthopoxvirus genčiai. Liga paplitusi Centrinės ir Vakarų Afrikos atogrąžų miškuose. Nuo 2022 m. gegužės pradžios stebimas ligos plitimas Europoje ir Jungtinėse Amerikos Valstijose, kurios nepriklauso endeminei viruso zonai. 2022 m. gegužės 6 dieną Jungtinės Karalystės piliečiui, grįžusiam iš Nigerijos, buvo diagnozuoti beždžionių raupai. 2022 m. gegužės 21 d. nustatyti 92 atvejai 13 pasaulio šalių, kurios nepriklauso endeminei zonai. 2023 m. balandžio 11 d. užfiksuota daugiau nei 85 000 beždžionių raupų atvejų 103 pasaulio šalyse, kuriose atvejų iki šio protrūkio dar nebuvo fiksuota. Lietuvoje iki 2023 m. balandžio 11 d. fiksuoti 5 atvejai, Latvijoje 6, Estijoje 11. Dauguma registruotų beždžionių raupų atvejų nustatyti 20–50 metų amžiaus lytiškai aktyviems homoseksualams ir biseksualams vyrams. Beždžionių raupais užsikrečiama kontaktuojant su sergančiais gyvūnais, valgant užkrėstą mėsą. Tarp žmonių infekcija plinta esant artimam fiziniam sąlyčiui su asmeniu, kuriam yra išsivystę ligos simptomai: per kūno skysčius (pūlius ar kraują) nuo odos pažeidimų ar šašų; seksualinio kontakto metu (bučinius, lietimą, lytinius santykius); oro lašeliniu keliu ilgai artimai bendraujant su sergančiu asmeniu; retai – per aplinkos daiktus, kuriais naudojasi sergantis asmuo. Būdingi simptomai: veido, plaštakų, pėdų, akių, burnos ir (arba) lytinių organų ir tarpvietės bėrimas su pūslelėmis; karščiavimas; padidėję limfmazgiai; galvos skausmas; raumenų skausmai; bendras silpnumas. Dabartinio beždžionių raupų protrūkio metu žmonės dažniausiai užsikrėtė lytinių santykių metu nuo sąlyčio su sergančiuoju, kuriam bėrimai reiškėsi odoje ar gleivinėje (gerklėje,

tarpvietėje, išangėje, tiesiojoje žarnoje). Rečiau pasitaikė viruso perdavimų variantauskarus, darant tatuiruotes, nadojantis aštriais įrankiais medicinos įstaigose. Iki šiol nėra sukurta specifinių beždžionių raupų viruso infekcijos gydymo būdų, tačiau įrodyta, kad esami antivirusiniai vaistai yra veiksmingi gydant ir stabdant beždžionių raupų plitimą. Infekcijos profilaktikai gali būti naudojama raupų vakcina JYNNEOS (Imvamune arba Imvanex), efektyvumas siekia 85 proc. JAV ligų kontrolės ir prevencijos centras rekomenduoja vakcina skiepytis esant didelei rizikai užsikrėsti: buvęs artimas fizinis/lytinis kontaktas su sergančiuoju ar darbas laboratorijoje/medicinos įstaigoje, kur galimas kontaktas su virusu. Priežastys, kodėl beždžionių raupų virusas išplito, nėra iki galo aiškios. Pavyzdžiui, ilgiausia užfiksuota žmogaus-žmogui viruso perdavimo grandinė pastaraisiais metais išaugo nuo 6 iki 9 iš eilės vienas nuo kito užsikrėtusių asmenų. Vienas iš galimų paaiškinimų yra nutrauktas visuotinis gyventojų skiepijimas vakcina nuo raupų (1971 m. nustojo skiepyti Jungtinėje Karalystėje, 1972 m. Jungtinėse Amerikos Valstijose, 1980 m. Lietuvoje), todėl visuomenėje mažėja imunitetas raupams.

Išvados. Nuo 2022 m. gegužės pradžios stebimas beždžionių raupų infekcijos plitimas visame pasaulyje. 2023 m. balandžio 11 d. fiksuota daugiau nei 85 000 atvejų 103 pasaulio šalyse, kurios nepriklauso endeminei viruso zonai. Dauguma registruotų beždžionių raupų atvejų nustatyti 20–50 metų amžiaus lytiškai aktyviems homoseksualams ir biseksualams vyrams. Žmonės dažniausiai užsikrėtė lytinių santykių metu nuo sąlyčio su sergančiuoju, kuriam bėrimai reišėsi odoje ar gleivinėje (gerklėje, tarpvietėje, išangėje, tiesiojoje žarnoje). Kadangi 1970–1980 m. pasaulyje nutrauktas visuotinis gyventojų skiepijimas vakcina nuo raupų, tai galimai lėmė silpnėjantį visuomeninį imunitetą šiai infekcijai.

Raktažodžiai. Beždžionių raupai; beždžionių raupų protrūkis; Orthopoxvirus gentis.